

komunalna oskrba gospodinjstev, promet, kmetijstvo, industrija in turizem; vsaka dejavnost je svojevrsten dejavnik obremenjevanja okolja. V tem delu je še prispevek Gospodarski načrti in posegi, v katerem Aleš Smrekar podrobneje predstavi zavzemanje za osuševanje jezera v obdobju prevlade kmetijstva in težnje po stalni ojezeritvi jezerske kotanje v industrijski dobi, ki naj bi jo izvedli predvsem zaradi pridobivanja električne energije, razcveta ribištva, izboljšanja turistične ponudbe in uravnavanja vodnega režima v kraškem porečju Ljubljane in porečju Save nasploh. Avtor se v nasprotju z mnogimi drugimi strokovnjaki in ljubitelji Cerknškega jezera zavzema za ohranitev večine vseh naprav in objektov, ki so jih v sedemdesetih letih 20. stoletja namestili za kontrolirano zmanjševanja sposobnosti požiranja jezerske vode. Z njimi se vzpostavlja vodna bilanca, kakršno navajajo pisni viri pred prvimi korenitejšimi posegi človeka v prvi polovici 19. stoletja.

Zadnji del knjige je namenjen prikazu nekaterih utrinkov iz naše kulturne dediščine. Prispevek o arheoloških najdiščih (Valentin Schein) razkriva poselitev Cerknškega polja in bližnje okolice v davnini. Monografijo zaokroža prispevek Jezero in jezerci (Magda Peršič), v katerem so kronološko slikovito predstavljene eksistencialno pomembne sestavine sobivanja jezercev, prebivalcev vasi ob jezeru, in danega bivalnega okolja, pri čemer je poudarek na edinstveni prepletenosti Cerknškega jezera in okoliških kmetijskih ter gozdnih zemljišč. Še posebno podrobno je prikazan ribolov. Sledi še epilog s prispevkoma Čudežni splet življenja (izpod peresa urednice Alenke Gaberščik) in Nekaj besed o zavarovanju »enega največjih naravnih čudes« (Valentin Schein); v slednjem so predstavljena prizadevanja za realizacijo projekta Notranjski regijski park.

Knjiga je lahko dobrodošel pripomoček učiteljem, študentom in raznovrstnim ljubiteljem jezera in Cerknškega polja, saj jim podrobno razkrije in osvetli tako njegove značilnosti kot posebnosti. Čeprav avtorski prispevki predstavijo dokaj celovito podobo Cerknškega jezera in njegovega zaledja, bi bili za še bolj celovit oris koristni tudi poglobljeni prispevki s področij zgodovine, umetnostne zgodovine in umetnosti; spomnimo se le njegovih številnih likovnih upodobitev, ki kar kličejo po sistematični obdelavi in predstavitvi.

Drago Kladnik

Andreas Götz, Ulf Tödter, Michael Gleich, Michel Revaz, Mario R. Broggi:

2. poročilo o Alpah: podatki, dejstva, problemi, rešitve

Ljubljana 2002: Planinska zveza Slovenije, evidenčna številka 226, ISBN 961-6156-34-9

Štiriletno obdobje postaja v sodobnem (in demokratičnem) življenju gibalo radovednosti in sprememb. Na različnih področjih ustvarjanja in delovanja to gibalo različno imenujemo, pa tudi različno razumemo. V oblastnih skupinah so to volitve, v osemletni osnovni šoli razredna ali predmetna stopnja, v življenju ljudi pa tista zvrhana mera, ki v povprečju vsaj dvajsetkrat oddaljuje rojstvo in približuje smrt. Zaradi narave našega dojemanja nam je način vrednotenja po posameznih delih domač in običajen. Zato tudi, na primer svoje gorniške poti na vrhove, navadno razdelimo na posamezne krajše odseke, ki nam v obliki počitkov ali izrazitih in dobro vidnih naravnih spremljevalcev služijo kot opora v utrudljivem početju.

Takšno ponavljajoče početje, ko prvemu koraku sledi drugi, zatem tretji in četrti, pa peti in šesti, lahko ob posebnih priložnostih rečemo tudi tradicija. Ali potemtaka že lahko govorimo o tradiciji, če je bil storjen šele (ali pa morda že!) drugi korak? Ta korak – izid knjige, ki dopolnjuje 1. poročilo o Alpah, ki je izšlo leta 1998, se je zgodil po štirih, za uresničevanje Sporazuma o varstvu Alp – Alpske konvencije skorajda katastrofalno sušnih letih. Sušnih predvsem na politični ravni (resnici na ljubo manj je bilo tudi dejanskih zimskih padavin), ko bi vsebina sporazuma morala zaživeti, pa so države podpisnice večinoma držale figo v žepu. Zato ne preseneča v Uvodni besedi trpko zapisana ugotovitev, da je »... Alpska konvencija samo seznam lepih imenov ...«.

Mednarodna komisija za varstvo Alp – CIPRA International s sedežem v Lihtenštajnu je knjigo, ki je sočasno izšla v nemščini, francoščini, italijanščini in slovenščini, pogumno opremila s štirimi udar-

nimi gesli: podatki, dejstva, problemi, rešitve. Kot kaže, pa je tak jasen in celovit pristop še vedno preveč preprost, da bi ga (na Dunaju, v Ljubljani, Rimu, Parizu, Berlinu ...) jemali resno. Ob letošnji (na slovenskih tleh kričeče skromni) spremljavi Mednarodnega leta gora so članki pospravljeni v petih predalih na 424 straneh: Življenje v Alpah (132 strani), Hribovsko kmetijstvo (60 strani), Gorski gozd (52 strani), Energija (72 strani) ter Prostorsko načrtovanje in varstvo tal (63 strani).

Poročilo opisuje prostor, v katerega smo obiskovalci nekoč čisto zares potovali, danes pa tja preprosto gremo. »... V njem več kot 40 % prebivalcev govori nemški jezik, približno tretjina italijanski, 20 % francoski in 5 % slovenski jezik ...« (stran 24). Kulturni antropolog Annibale Salsa iz Italije o Alpah pravi: »... Zveni jasno in enostavno, kot da vsi mislimo na isto stvar. Zveni kot nekaj enotnega. Ali je ta enovitost resnična ali navidezna? Ali so Alpe skupek geografskih, gospodarskih, ekoloških in družbeno-kulturnih dejavnikov? Sta kdaj sploh obstajali enotna alpska kultura ali družba? Ali je razumevanje Alp kot nekaj enotnega sploh skladno z njihovo raznolikostjo? ...« (stran 269). Ob naravnih danostih in vseh lepotah, ki jih skrivajo, so nekatera območja v Alpah zaradi procesov izseljevanja, praznjenja, staranja prebivalstva in gospodarskega zaostajanja, v filmski govorici postale tudi idealen kraj za snemanje družbenih dram in presunljivih dokumentarcev.

Švicar Iwar Werlen, redni profesor za splošno jezikoslovje in predstojnik Oddelka za jezikoslovje na Univerzi v Bernu je v alpskem prostoru slovensko manjšino našel le na avstrijskem Koroškem (predvsem južno od Drave) in na Štajerskem (predvsem v okolici Radgone), ne pa tudi v Italiji. Ob tej netočnosti se mu je zapisalo tudi naslednje: »... Pozornost zbuja dejstvo, da so vse manjšine (razen nemško govoreče skupnosti v Sloveniji) bolj ali manj zakonsko priznane in zaščitene ...« (stran 34). Slovenski uredniki so besedilo pustili nedotaknjeno kot nedvomni dokaz naše demokratičnosti in brezmejnega spoštovanja različno mislečih ...

Vendar niso nevedni samo tujci. V Predgovoru piše, da imamo »... 200 visokogorskih in srednje gorskih planinskih koč, bivakov in zavetišč...« in da »... v projektih Mladinske komisije pri PZS prek mladinskih

odsekov v planinskih društvih deluje okoli 30.000 mladih planink in planincev...«. Nobeden od podatkov ne drži, pretiravanje, ki pa v dobršni meri kaže predvsem na slabo poznavanje samočistilnih sposobnosti alpskega sveta, pa je tudi naslednja trditev: »... *Z nameščanjem in gradnjo čistilnih naprav po EU normativih ob planinskih objektih smo uspešno začeli in si bomo prizadevali v najkrajšem možnem času s čistilno napravo opremiti vse planinske postojanke v slovenskih gorah...«.* Ugotovitve namreč kažejo, da ponekod v veliki meri zadošča že zmanjšano udobje in varčevanje z vodo in kakovostno zgrajena triprekatna greznica, ki jo redno praznimo, vsebino pa vozimo na čistilno napravo v dolini. To je bistveno ceneje od gradnje čistilne naprave, ki stane od 15 do 20 milijonov SIT, kar pomeni, da bi za uresničitev zapisane obljube potrebovali kar 3200 milijonov SIT!

2. poročilo o Alpah dokazuje, da je znanje, ki ga smiselno povezujemo v predstavo o alpskem svetu, zelo raznoliko. Obsega geološke, paleontološke, geomorfološke, krasoslovne, geografske, kartografske, biološke, kmetijske, gozdarske, arheološke, geodetske, zgodovinske, narodopisne, muzikološke, jezikovne, manjšinske, sociološke in številne druge izsledke. Poročilo govori tudi o seštevku vsakodnevnih vremenskih dogajanj – o spremembi podnebja. Razlike s preteklostjo so seveda opazne na konkretnih primerih. Triglavski ledenik se nedvomno krči, kaj pa se dogaja v temeljih Triglavskega doma na Kredarici, pa še ne vemo. Od drugod poročajo: »... *Zaradi taljenja se zmanjšuje trdnost tal, kar povečuje nevarnost naravnih nesreč, kot so hudourniški nanosi in podori. Na nekaterih visoko ležečih smučiščih v Alpah zaradi postopnega taljenja večne zmrzali temelji vzpenjač niso več dovolj trdni...«* (stran 98).

Pri nastajanju poročila je sodelovalo 93 avtorjev različnih generacij (najmlajša avtorica je rojena leta 1974, najstarejša dva pa sta prišla na svet leta 1927), poklicev (geografi, gozdarji, biologi, odvetniki ...) in domovin (iz Slovenije – v nasprotju z njeno biotsko raznovrstnostjo – le Jurij Diaci in Vilibald Premzl). Majhno število slovenskih avtorjev in neobjava slovenskih (mednarodno primerljivih) raziskovalnih dosežkov oziroma neopravičljiva odsotnost opisa realnega stanja slovenskega alpskega sveta molče govori o nujnosti organiziranja raziskovalcev v Sloveniji. Na mednarodni ravni je bil za povezavo tega znanja konec leta 1999 v Luzernu v Švici ustanovljen Mednarodni znanstveni komite za raziskovanje Alp (ISCAR). Ideja o mreži slovenskih raziskovalcev, ki se ukvarjamo z alpskim svetom, vsekakor ni nova. Pravzaprav se je ob ustanovitvi CIPRA – Slovenija zdelo, da smo takšno mrežo tudi dobili, vendar so neurejene finančne razmere ta optimizem hitro pokopale. K sreči slovenski vladi (še) ni treba pripraviti 2. poročila o slovenskih Alpah, odisejada (= kar se predolgo vleče, kar je neprijetno ali celo nevarno) Mednarodnega leta gora pa se konča 31. decembra.

Poročilo o Alpah, ki ga je izdala Planinska zveza Slovenije, je koristen in nepogrešljiv študijski in strokovni pripomoček za številne generacije študentov, raziskovalcev in novinarjev – oblikovalcev javnega mnenja. Je pa tudi svojevrstno ogledalo razmer in želje po ukrepanju. S kakšnim ciljem (gospodarskim, naravovarstvenim ...) pa je že drugo vprašanje.

Borut Peršolja

Wolfgang Tintor:

Überlegungen zum Spätglazial zwischen Fusine und Ratece sowie im Mangarttal (Julischen Alpen) Grazer Schriften der Geographie und Raumforschung 38

Graz 2002: Universität Graz, strani 263–275, 8 ilustracij

V avstrijskem delu zahodnih Karavank živeči avtor se raziskovalno ukvarja predvsem z ledeniški mi pojavi v bližnjih Julijskih Alpah. V Carithia II je leta 1993 objavil pretežno po že objavljenih virih napisan članek o malih ledenikih v Julijskih Alpah (str. 402–424), v njem pa poudarja nazadovanje Kaninskega in Triglavskega ledenika, piše o izginulih ledenikih pod Vršičem in Prestreljenikom in o ledeniku pod Montażem, ki je obdržal nespremenjenih 7,5 ha. Obstoj ledenikov pojasnjuje s klimo, z reliefom in lego. V zadnji, v naslovu omenjeni razpravi, pa poroča o novih ugotovitvah o poznoglacialnih ledeniških stadijih med Fužinami (*Fusine*) in Ratečami. Tamkajšnje splošne razmere v poznem glacialu so bile podobne kot v zahodnem koncu Zgornjesavske doline, kjer so jih poleg klasikov, kot sta Alfred Penck